



Sygn. akt II KK 283/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący)

SSN Andrzej Stępka

SSA del. do SN Jerzy Skorupka (sprawozdawca)

Protokolant Małgorzata Sobieszcańska

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Barbary Nowińskiej,
w sprawie **P. P.**

oskarżonego z art. 13 § 1 kk.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 3 grudnia 2015 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 25 marca 2015 r., zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w P.

z dnia 27 października 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w P. wyrokiem z dnia 27 października 2014 r., uznał P. P. za
winnego popełnienia przestępstwa z art. 13 § 1 KK w zw. z art. 286 § 1 KK w zb. z

art. 270 § 1 KK w zw. z art. 11 § 2 KK, za co wymierzył mu karę 8 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie zawiesił na okres 3 lat próby.

Apelację od tego wyroku wniósł obrońca oskarżonego zaskarżając go w całości i zarzucając m.in. obrazę przepisu prawa materialnego, tj. art. 286§1 KK poprzez jego niewłaściwe zastosowanie oraz obrazę przepisu prawa materialnego, tj. art. 270§1 KK w zw. z art. 115§14 KK poprzez niewłaściwą jego wykładnię.

Po rozpoznaniu apelacji Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 25 marca 2015 r. zmienił zaskarżony wyrok i uniewinnił P. P. od popełnienia zarzucanego mu przestępstwa.

Kasację od tego wyroku wywiódł Prokurator Generalny, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w W. w całości na niekorzyść P. P. i zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 457 § 3 KPK, art. 410 KPK oraz art. 424 § 1 KPK w zw. z art. 458 KPK polegające na tym, że Sąd Okręgowy orzekając odmiennie co do istoty i przyjmując, że oskarżony nie wyczerpał znamion przestępstwa określonego w art. 13 § 1 KK w zw. z art. 286 § 1 KK w zb. z art. 270 § 1 KK w zw. z art. 11 § 2 KK w postaci przypisanej mu wyrokiem Sądu Rejonowego w P., w uzasadnieniu swojego orzeczenia nie przeprowadził całościowej analizy i oceny materiału dowodowego ujawnionego na rozprawie oraz pominął istotne okoliczności dotyczące działania oskarżonego w celu osiągnięcia korzyści majątkowej mające znaczenie dla dokonania oceny prawnej jego zachowania, a także bez istnienia ku temu w postępowaniu odwoławczym podstaw do zastosowania zakazu *reformationis in peius*, powołał jako powód uniemożliwiający utrzymanie w mocy wyroku skazującego przepis art. 434 § 1 KPK, co w konsekwencji doprowadziło do rażącej obrazę przepisów prawa karnego materialnego, tj. art. 286 § 1 KK i art. 270 § 1 KK poprzez ich niezastosowanie oraz do wydania wadliwego orzeczenia w przedmiocie zmiany wyroku sądu pierwszej instancji i uniewinnienia P. P. od popełnienia zarzucanego mu czynu.

Podnosząc taki zarzut, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje. Kasacja okazała się zasadna w zakresie, w którym kwestionuje trafność powołania się przez sąd odwoławczy na

zakaz *reformationis in peius*, jako uniemożliwiający utrzymanie w mocy wyroku skazującego za przestępstwo z art. 270 § 1 KK, co w konsekwencji doprowadziło do rażącej obrazy wymienionego przepisu poprzez jego niezastosowanie. Autor kasacji zasadnie podniósł, że „jeśli z analizy całości materiału dowodowego sprawy, w tym ustaleń opisanych w uzasadnieniu wyroku sądu odwoławczego wynika podrobienie, a nie przerobienie przez oskarżonego faktur VAT [...], dokonanie w tym zakresie zmiany opisu czynu przez zastosowanie innego z czasownikowych znamion typu przestępstwa z art. 270 § 1 KK, nie powinno być uznawane za naruszenie zakazu *reformationis in peius*”.

Zważyć należy, że w toku postępowania pierwszoinstancyjnego zostało ustalone, że P. P. dokonał na komputerze innej osoby modyfikacji dwóch faktur VAT wcześniej sporządzonych przez innego pracownika przedsiębiorstwa, w którym był zatrudniony, przez usunięcie z nich kilkunastu pozycji towarów, zmniejszając tym kwotę do zapłaty z 694,90 zł do 113,76 zł oraz z 1659,31 zł do 70,88 zł. Takie zachowanie oskarżonego zostało ocenione jako przerobienie dwóch faktur VAT przez usunięcie z nich odpowiednich pozycji i w konsekwencji – zmniejszenie kwoty do zapłaty.

Po rozpoznaniu apelacji wniesionej jedynie na korzyść oskarżonego, sąd odwoławczy uznał, że „oskarżony zmodyfikował elektroniczny zapis dokumentów, a następnie je wydrukował”. Takie zachowanie wypełnia ustawowe znamię „podrobienia” dokumentu, a nie jego „przerobienia”, gdyż „z materiału dowodowego ujawnionego w sprawie nie wynika, aby oskarżony dopuścił się ingerencji w materię tych dokumentów”. Zważywszy zaś na kierunek apelacji, „ewentualna modyfikacja opisu czynu byłaby działaniem wbrew zakazowi *reformationis in peius*. [...] Wymieniony zakaz obejmuje bowiem również zastąpienie jednej z przyjętych form działania przez inną formę”. Wyrażając wymieniony pogląd, sąd odwoławczy powołał się na wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 9.03.2011 r., II Aka 19/11, Lex nr 852289, w którym stwierdzono, że „zakaz *reformationis in peius*, a więc instytucja gwarancyjna, rozciąga się na ustalenia faktyczne i to niezależnie od tego, czy ustalenia te zawarte zostały w opisie przypisanego oskarżonemu czynu (oświadczenie woli), czy w części motywacyjnej orzeczenia (oświadczenie wiedzy).

Wspomniany wyżej zakaz obejmuje również zastąpienie jednej z przyjętych form działania sprawcy, przez inną formę”.

Rzeczywiście, przyjęć należy, że naruszenie zakazu *reformationis in peius* następuje wówczas, gdy do niekorzystnych zmian doszło nie tylko w części rozstrzygającej orzeczenia, ale także, gdy zmiany takie zostały wprowadzone do części motywacyjnej. Zawarty w art. 434 § 1 KPK zwrot „może orzec” należy bowiem rozumieć, jako czynienie nowych ustaleń faktycznych, także w części motywacyjnej orzeczenia. Nie może budzić wątpliwości, że wyrażony w art. 434 § 1 KPK zakaz orzekania na niekorzyść oskarżonego w razie wniesienia środka odwoławczego jedynie na jego korzyść oznacza, że w postępowaniu odwoławczym sytuacja oskarżonego nie może ulec pogorszeniu w jakimkolwiek zakresie, w tym, w sferze ustaleń faktycznych powodujących negatywne skutki w sytuacji prawnej oskarżonego. W wyniku rozpoznania środka odwoławczego wniesionego jedynie na korzyść oskarżonego nie jest więc możliwe dokonanie przez sąd *ad quem* zmiany ustaleń faktycznych, a w konsekwencji zmiany opisu czynu w sposób wykazujący wypełnienie przez oskarżonego ustawowych znamion określonego typu czynu zabronionego. Zważyć jednak należy, że w rozpoznawanej sprawie sąd odwoławczy nie dokonał zmiany jakichkolwiek ustaleń faktycznych. Natomiast zachowanie oskarżonego opisane w zaskarżonym wyroku nazwał podrobieniem, a nie przerobieniem faktur VAT.

Dalej należy zważyć, że przepis art. 270 § 1 KK wyraża alternatywne czynności sprawcze w następujący sposób: „podrabia”, „przerabia”, „używa jako autentycznego”. Taki sposób ujęcia czynności sprawczych daje podstawę do dekodowania trzech typów czynów zabronionych. Zatem sąd w wyroku skazującym powinien wskazać, które z alternatywnie określonych znamion czynności sprawczych typu czynu z art. 270§1 KK czyni podstawą kwalifikacji prawnej. Stosownie do tego powinien prawidłowo ukształtować opis przypisanego sprawcy czynu, wskazując na czym polegało przypisane sprawcy zachowanie.

Jednak wbrew twierdzeniom sądu odwoławczego, bezpośredni zakaz *reformationis in peius* określony w art. 434§1 KPK nie stanowi przeszkody do ewentualnej modyfikacji opisu czynu przez sąd *ad quem*, o ile nie zostaną dokonane niekorzystne dla oskarżonego nowe ustalenia faktyczne. W takiej sytuacji

nie dochodzi bowiem do pogorszenia sytuacji prawnej oskarżonego. Podzielić należy wyrażany już wcześniej przez Sąd Najwyższy pogląd, że „nie narusza zakazu określonego w art. 434§1 KPK zmiana zaskarżonego wyroku polegająca na przyjęciu w opisie czynu, że fakty uznane za udowodnione wypełniają inne, niż wskazane w tym wyroku, alternatywne znamiona przestępstwa tego samego typu (zob. wyr. SN z 6.07.2006 r., V KK 499/05, OSNKW 2006/10/94; wyr. SN z 5.05.2010 r., III KK 386/09, Lex nr 583862).

Dostrzegając więc konieczność zmiany przypisanego oskarżonemu sfałszowania dokumentów w formie sprawczej przerobienia, zamiast prawidłowej formy podrobienia, sąd odwoławczy uprawniony był do zmiany w tym zakresie opisu czynu przypisanego oskarżonemu. Wyrażenie przez Sąd Okręgowy błędnego poglądu, że na przeszkodzie temu stoi bezpośredni zakaz *reformationis in peius*, spowodowało niezastosowanie do oskarżonego przepisu art. 270§1 KK, a w konsekwencji rażąco obrazę tego przepisu, co bez wątpienia miało wpływ na treść zaskarżonego wyroku, gdyż P. P. został uniewinniony od popełnienia przestępstwa wyczerpującego znamiona m.in. przepisu art. 270 § 1 KK.

Kasacja okazała się zaś niezasadna w zakresie, w jakim kwestionuje uwolnienie P. P. od odpowiedzialności za przestępstwo z art. 286§1 KK. W skardze tej stwierdzono, że analiza opisu czynu przypisanego temu oskarżonemu pozwala na jednoznaczne rozstrzygnięcie, że jego działaniu towarzyszył cel w postaci osiągnięcia korzyści majątkowej w rozumieniu art. 115 § 4 KK.

Zważyć więc należy, że wyrażone w art. 286 § 1 KK znamię „działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej” jest nieostre, co powoduje, że cel działania sprawcy, jako znamię wartościujące może być wypełnione przez różne określenia odnoszące się do sytuacji majątkowej sprawcy lub innej osoby (zob. wyr. SN z 5.06.2012 r., II KK 287/11, KZS 2012/9/21). Ponadto, z treści art. 413 § 2 KPK nie wynika, aby w opisie czynu należało używać słów ustawy określających poszczególne znamiona typu czynu zabronionego. Wymieniony przepis wymaga natomiast, aby opis czynu odpowiadał znaczeniu wszystkich znamion ustawowych konkretnego typu czynu zabronionego. Przy opisie czynu należy zaś posłużyć się takimi sformułowaniami, które w sposób niebudzący wątpiwości odpowiadają treści poszczególnych znamion przypisanego sprawcy czynu zabronionego (zob. post.

SN z 4.09.2014 r., V KK 156/14, Legalis, www.sn.pl). Czyniąc zadość temu obowiązkowi, w opisie czynu przypisanego sprawcy można posługiwać się słowami i zwrotami języka potocznego, byleby opis czynu odpowiadał pełnemu zespołowi znamion przewidzianych w przepisie określającym dany typ czynu zabronionego (zob. post. SN z 5.12.2012 r., II KK 212/13, OSNKW 2014/5/38).

Jeżeli zatem Sąd Okręgowy stwierdził, że opis czynu przypisanego oskarżonemu w wyroku Sądu Rejonowego nie zawiera znamienia działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, to nie mógł na tym poprzestać, ale obowiązany był przeanalizować opis czynu w celu zweryfikowania występowania w nim takich określeń, które wypełniają rzeczony znamień (zob. wyr. SN z 6.03.2015 r., V KK 394/14, Legalis, www.sn.pl). Z tego obowiązku sąd odwoławczy wywiązał się należycie, gdyż istotnie, z opisu czynu przypisanego P. P. nie da się odczytać, że działał on w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Zachowanie oskarżonego ujęte w opisie czynu odpowiada jedynie przedmiotowej czynności doprowadzenia innej osoby do niekorzystnego rozporządzenia mieniem oraz okoliczności modalnej wprowadzenia w błąd. Opis czynu nie zawiera natomiast znamion strony podmiotowej w postaci działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, którego – co oczywiste – nie można domniemywać.

Mając więc na względzie, że opis czynu musi odzwierciedlać komplet znamion zarzucanego i przypisanego przestępstwa oraz kierunek apelacji wniesionej w niniejszej sprawie stwierdzić należy, że niedopuszczalne jest, aby sąd odwoławczy rozpoznając apelację wniesioną jedynie na korzyść oskarżonego uzupełniał opis czynu przypisanego temu oskarżonemu przez dodanie do niego jakichkolwiek wymaganych przez ustawę karną znamion przestępstwa, których opis ten wcześniej nie zawierał.

W tym stanie rzeczy, należało uchylić zaskarżony wyrok i sprawę przekazać Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Zakres kognicji tego sądu ograniczony jest zaś jedynie do kwestii związanych z odpowiedzialnością za czyn z art. 270 § 1 KK.

Mając na uwadze powyższe uwagi, orzeczono jak na wstępie.

kc

